

GRZEGORZ TYLEC*

PRYWATNOŚĆ JAKO OKOLICZNOŚĆ OGRANICZAJĄCA SWOBODĘ WYPOWIEDZI NA TEMAT OSOBY FIZYCZNEJ. ASPEKT PRAWNY

Jedną z podstawowych funkcji prasy jest rozpowszechnianie różnego rodzaju informacji. Informacje te mogą dotyczyć działalności organów państwa, różnego rodzaju instytucji państwowych, społecznych lub prywatnych. Mogą obejmować także działalność poszczególnych osób fizycznych. Mimo że wolność prasy i swoboda wypowiedzi co do zasady determinują jawność życia społecznego, kontrolę działalności państwa i instytucji publicznych, to mogą one odnosić się także do informacji na temat osoby fizycznej, jeśli nie ma szczególnych regulacji prawnych ograniczających tego rodzaju publikacje.

Celem niniejszego opracowania jest wskazanie i omówienie regulacji prawnych chroniących prywatność, które stanowią mogą barierę dla swobodnego rozpowszechniania w prasie informacji na temat osób fizycznych.

Punktem wyjścia do analiz na wyżej wskazany temat powinno być przypomnienie, że podstawową regułą prawną w kontekście, której należy dokonywać dalszych analiz, jest zasada wolności wypowiedzi. Jest to zasada naczelna, od której jednak system prawny przewiduje wiele wyjątków.

Jak wiadomo, jednym z głównych filarów wolności środków społecznego przekazu jest zasada wolności wypowiedzi. Zasada swobody wypowiedzi i wynikająca z niej wolność prasy stanowią przymiot demokratycznego państwa. Artykuł 10 § 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r.¹ stanowi, że każda osoba ma prawo do wolności wypowiedzi². Wolność ta obejmuje wolność poglądów oraz otrzymywania i przekazywania in-

* DR HAB. GRZEGORZ TYLEC – adiunkt, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej.

¹ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r. (Dz. U. 1993 r., Nr 61, poz. 284 z późn. zm.). Dostępny w Internecie: <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/7B5C268E-CEB3-49A5-865F-06286BDB0941/0/POL_CONV.pdf>.

² Przepis art. 10 ust. 1 EKPC stanowi w polskim tłumaczeniu, że każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii, taki tekst tłumaczenia został opublikowany w Dzienniku Ustaw (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 z późn. zm.). Tłumaczenie to jest krytykowane. W oryginalnym tekście konwencji

formacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice. Prawo wolności wypowiedzi przysługuje więc każdej osobie, zarówno osobom fizycznym, jak i prawnym, stowarzyszeniom, a nawet firmom działającym w celu osiągnięcia zysku³. Podlegająca ochronie wypowiedź obejmuje poglądy, informacje i idee każdego rodzaju, czyli wszelkiej treści bez względu na formę⁴ czy sposób wyrazu⁵.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 kwietnia 1997 r.⁶ zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu w art. 14. Zasadę swobody wypowiedzi, zawiera art. 54 Konstytucji, który stanowi: „Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji”.

Wolność prasy zagwarantowana w art. 14 Konstytucji oraz swoboda wypowiedzi i wolność słowa wyrażone w przepisie art. 54 ust. 1 Konstytucji postrzegane są w piśmiennictwie jako wolności *sensu stricte* i przeciwstawiane pojęciu „prawa”. Oznacza to, że po stronie władz publicznych powstaje tu jedynie charakterystyczny dla wolności zakaz ingerowania w nie. Konstytucja ustanawia natomiast obywatelskie prawo do uzyskiwania informacji o działalności osób pełniących funkcje publiczne czy też prawo do ochrony danych osobowych wynikające z art. 51 Konstytucji. Z prawami tymi powiązane są obowiązki po stronie władz publicznych pozwalające na realizację wymienionych uprawnień⁷.

w języku angielskim wykorzystano zwrot *freedom of expression*, a w języku francuskim *liberté d'expression*, co w dosłownym tłumaczeniu na język polski oznacza „wolność wypowiedzi”.

³ Wyrok ETPC w sprawie Autronic AG v. Szwajcaria z 22 maja 1990 r., skarga nr 12726/87.

⁴ Wyrok ETPC w sprawie Markt Intern Verlag GmbH i K. Beermann v. Niemcy z 20 listopada 1989 r., skarga nr 10572/83; wyrok ETPC w sprawie Oberschlick v. Austria z 23 maja 1991 r., skarga 11662/85.

⁵ Wyrok ETPC w sprawie De Haes i Gijssels v. Belgia z 24 lutego 1997 r., skarga nr 19983/92.

⁶ Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

⁷ W prawie konstytucyjnym „wolność” pojmowana jest jako swoboda zachowania podmiotu prawa. Wolność traktowana jest wartością przyrodzoną i niezbywalną, która może być realizowana stosownie od woli podmiotu uprawnionego. Akt normatywny, który gwarantuje istnienie danej wolności, ma charakter jedynie deklaracyjny, a nie konstytutywny. Wolność opisuje się także jako sferę działań podmiotu, która nie jest zakazana przez ustawodawcę i w której podmiot może działać swobodnie. Wolność przedstawić można jako naturalną sferę działań człowieka, w której realizowane są akty jego wolnej woli, będące indyferentne prawnie. Po stronie innych podmiotów istnieje zakaz ingerencji w ową sferę lub ograniczenie tych ingerencji do sytuacji wyjątkowych. Rolą państwa jest więc jedynie zagwarantowanie wolności, a nie udzielenie zezwolenia na jej realizację. Podmiot realizujący wolność nie ma obowiązku wskazywania podstawy prawnej swych działań. Obowiązek taki ma natomiast państwo ingerujące w wolność. Ograniczenia wolności muszą spełniać wymogi przewidziane w art. 31 Konstytucji, czyli być zgodne z zasadą proporcjonalności oraz powiązaniem z nią nakazem stanowiącym, że nikogo nie można zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje; por. na ten temat B. Banaszak, *Ogólne wiadomości o prawach człowieka*, w: *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002, s. 18; L. Wiśniewski, *Prawo a wolność człowieka – pojęcie i konstrukcja prawna*, w: *Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, red. L. Wiśniewski, Warszawa 1997, s. 58; M. Augustyniak, *Pojęcie, istota oraz geneza wolności i praw człowieka*, w: *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji*

Kierując się zasadą wolności wypowiedzi, można twierdzić więc, że w prasie można opublikować informację na temat każdej osoby fizycznej, o ile brak jest regulacji szczególnych ograniczających tę wolność.

Ustęp 2 art. 10 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950, podobnie jak polska konstytucja, stanowi, że:

Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez prawo i konieczne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego, ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na konieczność zapobieżenia ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

Stwierdzenie, że wolność prasy nie ma charakteru absolutnego, lecz doznaje ograniczeń i musi się mieścić w granicach wytyczonych przez prawo, wielokrotnie była sygnalizowana w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Środki społecznego przekazu korzystając z wolności wypowiedzi, nie mogą przekroczyć granic ustalonych przez prawo, w szczególności tych, które dotyczą dobrego imienia i praw innych osób. Trybunał podkreślał, że swoboda wypowiedzi, będąc jedną z podstaw demokratycznej organizacji społeczeństwa, nie jest nieograniczona. Zasadę tę w pełnej rozciągłości odnieść należy do informowania na łamach prasy o działalności osób fizycznych.

Korzystanie z wolności wypowiedzi rodzi problem kolizji konkurujących ze sobą interesów i dóbr prawnych. Z jednej strony na ochronę zasługuje wolność wypowiedzi (w tym m.in. wolność środków społecznego przekazu), zagwarantowana m.in. przepisami Konstytucji, umowami międzynarodowymi, ustawą prawo prasowe, z drugiej zaś prawo do ochrony sfery życia prywatnego, tożsamości czy czci osoby ludzkiej. Swoboda wypowiedzi doznaje więc ograniczeń ze względu na inne dobra prawnie chronione. Wśród nich w kontekście informowania o osobach fizycznych na pierwszym miejscu należy wymienić dobra osobiste.

Katalog tych dóbr na gruncie prawa polskiego zawiera art. 47 Konstytucji, który stanowi, że każdy ma prawo do ochrony życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Prawo do prywatności zaliczane jest do katalogu podstawowych wolności i praw jednostki. Jest to także wartość, do ochrony której wprost odnoszą się regulacje kodeksu cywilnego⁸ (art. 23 kc)

Rzeczypospolitej Polskiej, red. M. Chmaj, Warszawa 2008, s. 11; J. Ciapała, *Wolność a uprawnienie – próba analizy porównawczej pojęć w kontekście wybranych postanowień Konstytucji RP*, „Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka” 2000, s. 77.

⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.).

oraz prawa prasowego⁹ (art. 14 ust. 6)¹⁰. Ponadto art. 51 pkt 1 Konstytucji stanowi, że nikt nie może być obowiązany w inny sposób niż na podstawie ustawy do ujawnienia informacji dotyczących jego osoby¹¹.

Zgodnie ze swą naturą prywatność jako taka powinna być postrzegana jako wolność konstytucyjna nie zaś jako prawo, ma ona bowiem charakter przyrodzony, istnieje niezależnie od woli ustawodawcy¹². Akty prawne, które deklarują istnienie prywatności, nie kreują jej lecz jedynie gwarantują. Artykuł 47 Konstytucji gwarantuje jednostce „prawo”¹³ do ochrony prywatności, co interpretować należy jako nałożony na państwo obowiązek podjęcia działań w celu zabezpieczenia sfery życia prywatnego przed ingerencjami ze strony osób trzecich. W piśmiennictwie wskazano, że tego rodzaju konstrukcja wzmacnia ochronę prywatności. „W klasycznym ujęciu wolności organy państwa miałyby jedynie obowiązek nieingerowania w prywatność jednostki. Natomiast w sytuacji ukształtowania prywatności jako prawa organy państwa mają ponadto obowiązek podejmowania pozytywnych działań mających na celu ochronę tego dobra”¹⁴.

Zakres swobody rozpowszechniania informacji dotyczących osoby fizycznej w życiu publicznym może być różny i zależeć od charakteru okoliczności, w których ma to miejsce oraz od tego, czy rozpowszechniane informacje dotyczą osób fizycznych pełniących funkcji publicznych i niebudzących publicznego zainteresowania czy też osób czynnie uczestniczących w życiu społecznym, politycznym, kulturalnym lub religijnym i budzących publiczne zainteresowanie.

Z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz) wynika że zakres ochrony prywatności zależy od tego, czy osoba zaliczona została do

⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.).

¹⁰ Por. J. Braciał, *Prawo do prywatności*, w: *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, pod red. B. Banaszaka, A. Preisnera, Warszawa 2002, s. 347.

¹¹ Regulację tę wypełnia m. in. ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r., Nr 101, poz. 926 z późn. zm.)

¹² J. Ciapała, *Wolność a uprawnienie...*, s. 76.

¹³ Z kolei prawo (uprawnienie) definiuje się jako wzorzec określonego zachowania się. Prawo (uprawnienie) jest konsekwencją istnienia określonej, co najmniej dwustronnej relacji zobowiązaniowej, na mocy której jedna ze stron ma prawo domagać się określonego zachowania zgodnie z treścią normy ustawowej. Z uprawnieniem tym skorelowany jest obowiązek określonego zachowania. Inaczej określając, prawo jest to roszczenie do świadczenia ustalonego w akcie normatywnym. Korzystając ze swego prawa, jednostka musi wskazać akt normatywny, z którego wywodzi swe prawo, nie ma ono charakteru przyrodzonego i niezbywalnego. Por. szerzej na ten temat: K. Wojtyczek, *Granice ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w konstytucji RP*, Kraków 1999, s. 15–16; J. Ciapała, *Wolność a uprawnienie...*, s. 75 i n.; M. Augustyniak, *Pojęcie, istota oraz geneza...*, s. 10; J. Sobczak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 56.

¹⁴ Z. Zawadzka, *Wolność prasy a ochrona prywatności osób wykonujących działalność publiczną. Problem rozstrzygnięcia konfliktu zasad*, „Lex” 2016, Rozdział I, 5.

kategorii tzw. *public figures*, czyli w dosłownym tłumaczeniu osób publicznych, czy też do kategorii *ordinary persons* – osób prywatnych¹⁵.

Przyjmuje się, że co do zasady nie są objęte sferą prywatności i swobodnie mogą być rozpowszechniane informacje dotyczące zachowania osób fizycznych, jeśli odbywa się ono w sferze tego co publicznie dostępne, a więc w miejscach publicznych, na ulicy, na wiecach, w czasie manifestacji ulicznych. Należy jednak podkreślić, że jeśli określona aktywność osoby odbywa się publicznie, ale dla zaspokojenia jej osobistych potrzeb, takich jak jedzenie, ubranie, higiena, związki z przyjaciółmi i z partnerami życiowymi itp. prasa generalnie nie powinna informować o tym opinii publicznej, niezależnie od tego, gdzie dana jednostka będzie się znajdowała, czy będzie to miejsce publiczne (ulica, park), czy miejsce prywatne (dom, ogród przy domu). Jako przekaz o charakterze informacyjnym traktowane są także wiadomości plotkarskie, co uzasadnia się tym, że plotka jest także swego rodzaju opisem faktów o charakterze informacyjnym, kolumny plotkarskie otwierają ludziom oczy na różnorodne możliwości oraz niebezpieczeństwa i tym samym są autentycznie informacyjne¹⁶.

Nieco inaczej należy ocenić sytuację, gdy osoba pełni istotne funkcje publiczne lub gdy z uwagi na swą działalność budzi publiczne zainteresowanie. Co do zasady informowanie o wydarzeniach zaliczanych do sfery prywatności lub intymności¹⁷ nie może odbywać się bez zgody osoby, której dotyczą określone informacje. Wyjątkiem jest tutaj możliwość ingerencji w sferę prywatności „osób publicznych” czy „osób powszechnie znanych”¹⁸.

W orzecznictwie ETPCz dokonano wyodrębnienia grupy osób korzystających z węższego zakresu ochrony prywatności niż osoby prywatne. Ma to miejsce, gdy osoba pełni funkcję publiczną lub kandyduje na urząd publiczny. Pewne kategorie osób, ze względu na zajmowaną w społeczeństwie pozycję, korzystają z prawa do prywatności w znacznie mniejszym zakresie niż zwykli obywatele. Są to w szczególności: członkowie rządu, politycy, urzędnicy służby cywilnej i sędziowie¹⁹.

¹⁵ Wyrok ETPC z dnia 11 stycznia 2005 r., skarga 50774/99 *Sciaccia v. Włochy*, RJD 2005-I, § 29; wyrok ETPC z dnia 10 lutego 2009 r., skarga 3514/02 *Eerikäinen i in. v. Finlandia*, § 66; wyrok ETPC z dnia 23 października 2008 r., skarga 13470/02 *Khuzhin i in. v. Rosja*, § 115–116.

¹⁶ Zob. R.A. Possner, *The Right of Privacy*, „Georgia Law Review”, 1978, Vol. 12, No. 3, s. 393, 396; C. Fernandez, *The Right of Publicity on the Internet*, „Marquette Sports Law Journal” 1998, vol. 8.

¹⁷ J. Sadowski, *Naruszenie dóbr osobistych przez media. Analiza praktyki sądowej*, Warszawa 2003, s. 36 i n.

¹⁸ Por. Z. Bidziński, J. Serda, *Cywilnoprawna ochrona dóbr osobistych w praktyce sądowej*, w: *Dobra osobiste i ich ochrona w polskim prawie cywilnym*, pod red. J. St. Piątoskiego: Wrocław 1986, s. 60; M. Safjan, *Prawo do prywatności osób publicznych*, w: *Prace z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci sędziego Janusza Pietrzykowskiego*, pod red. Z. Banaszczyk, Warszawa 2000, s. 255; J. Sieńczyło-Chłabczyk, *Naruszenie prywatności osób publicznych*, „System Informacji Prawnej Lex Omega”, Rozdział 5.6.

¹⁹ Zob. D. Voorhoof, *Defamation and Libel Laws in Europe – The Framework of Article 10 of the European Convention on Human Rights*, „Media Law and Practice” 1992, s. 254; Wyrok ETPC w sprawie *Schopfer v. Szwajcaria*, z 20 maja 1998 r., skarga nr 25404/94.

W piśmiennictwie sformułowane zostało pojęcie tzw. „usprawiedliwionego zainteresowania”, A. Kopff twierdził, że w przypadku sfery prywatności usprawiedliwione zainteresowanie uzasadnia nieraz wkroczenie w tę sferę²⁰. Zainteresowanie to jest usprawiedliwione wówczas, gdy fakty odnoszące się do cudzego życia prywatnego dotyczą społeczeństwa lub pewnych jego kręgów i gdy za tym zainteresowaniem przemawiają takie czynniki, jak dobro informacji, nauki, kultury itp. Pogląd ten potwierdził także S. Rudnicki, który stwierdził, że sfera życia prywatnego może być naruszona tylko w warunkach uzasadniających wyłączenie bezprawności ze względu na kryterium „usprawiedliwionego zainteresowania”, którego granice mogą być różne, w zależności od sytuacji. Takim wyznacznikiem może być np. interes publiczny, wymagający przekazania do publicznej wiadomości niektórych okoliczności ze sfery życia prywatnego osoby zajmującej eksponowane stanowisko publiczne albo ubiegającej się o nie²¹. Dla przykładu w prawie Stanów Zjednoczonych Ameryki wyraźnie podkreśla się, że nie stanowi naruszenia rozpowszechnienie informacji dotyczących osoby fizycznej w przekazie o charakterze informacyjnym, stanowiącym przedmiot zainteresowania publicznego. Przekaz taki nie musi być ograniczony jedynie do informacji mających charakter opisu aktualnych wydarzeń, lecz może obejmować także wszelkiego rodzaju informacje związane ze zdarzeniami historycznymi, edukacyjnymi oraz faktograficznymi, nie wyłączając rozrywki. Wszystkie te informacje dotyczą bowiem, jak stwierdzono w orzecznictwie sądowym, istotnych sfer ludzkiej aktywności²².

W literaturze powszechnie akceptuje się pogląd, że gdy określona osoba fizyczna sama wystawia się na „widok” publiczny poprzez swoje działania, czy też posiada szczególną pozycję w społeczeństwie musi akceptować także fakt, że konsekwencją takiego działania będzie to, że stanie się ona przedmiotem żywego zainteresowania publicznego²³. Już w latach 70. ubiegłego wieku w wyroku z 13 lipca 1977 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli ktoś decyduje się na podjęcie działalności publicznej, to jego działalność może być, bez jego zezwolenia, przedmiotem publicznych informacji i ocen²⁴. Zasada ta stała się podstawą rozstrzygnięcia w innej sprawie rozpatrywanej przez SN²⁵, w orzeczeniu tym stwierdzono, że zabieganie przez daną osobę (znaną aktorkę) o zainteresowanie mediów przez udzielanie wywiadów i informacji o swoim życiu osobistym stanowi wyrażenie, w sposób dorozumiały,

²⁰ A. Kopff, *Koncepcja praw do intymności i do prywatności życia osobistego. Zagadnienia konstrukcyjne*, „Studia Cywilistyczne” 1972, t. 20, s. 37.

²¹ Zob. S. Rudnicki, *Ochrona dóbr osobistych na podstawie art. 23 i 24 k.c. w orzecznictwie Sądu Najwyższego w latach 1985–1991*, „Przegląd Sądowy” 1992, nr 1, s. 51.

²² J.T. McCarthy, *Trademarks and Unfair Competition*, Deerfield 1997, s. 95.

²³ I. Cherpillod, *Information et protection des intérêts personnels*, “Revue de droit suisse/ Zeitschrift für schweizerisches Recht” (RDS/ZSR) 1999, nr 2, s. 125.

²⁴ I CR 234/77, orzeczenie niepublikowane, przytaczam za: Z. Bidzińskim i J. Serdą, *Cywilnoprawna ochrona...*, s. 70.

²⁵ Wyrok SN z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 341/07, OSNC 2009, nr 3, poz. 45.

zgody na informowanie przez media o tej sferze jej życia. Innymi słowy, działanie tego typu stanowi dorozumianą zgodę na bycie nie tylko podmiotem debaty publicznej, ale w konsekwencji również i jej przedmiotem.

Jak wynika z art. 61 ust. 1 Konstytucji RP, obywatele mają prawo do informacji o działalności osób publicznych. Choć prawo do ochrony sfery życia prywatnego takich osób nie jest wyłączone, to doznaje ono znacznych ograniczeń ze względu na publiczny charakter ich działalności²⁶.

Własna działalność osoby fizycznej, która powoduje zwrócenie na nią uwagi mediów, uprawnia opinię publiczną, a w tym m.in. środki masowego przekazu do publikowania informacji dotyczących tej osoby. Uzasadnieniem powyższej tezy jest założenie, że swobodnej publikacji podlegać powinny wszelkie wypowiedzi budzące publiczne zainteresowanie i dotyczące spraw publicznych. Zastrzec należy jednak, że zakres tego uprawnienia wyznaczony jest przez istnienie związku między publikacją a wydarzeniami, które wywołały publiczne zainteresowanie oraz przez nakaz poszanowania zasady proporcjonalności²⁷. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 11 października 2001 r.²⁸, publikacja informacji o charakterze prywatnym powinna służyć ochronie konkretnego, społecznie uzasadnionego interesu. W konsekwencji ujawnieniu powinny podlegać takie informacje z prywatnej sfery życia, których przemilczenie byłoby dla interesu publicznego szkodliwe. Jako okoliczności uzasadniających publikację tego rodzaju informacji z pewnością nie można traktować chęci zaspokojenia ciekawości czy też rozrywki cudzym kosztem. W orzecznictwie ETPCz dokonano rozróżnienia wypowiedzi mających publiczne znaczenie od wypowiedzi zaspokajających „publiczną ciekawość”. Ze stanowiska Trybunału wynika, że samo tylko zaspokajanie publicznej ciekawości nie wystarcza do tego, aby wypowiedź zaliczyć – nawet jeśli dotyczy osób publicznie znanych bądź wydarzeń publicznych – do wypowiedzi mającej publiczne znaczenie²⁹. Jak wskazano w sprawie *Leempoel i S.A. Editions Cine Revue v. Belgia*, wypowiedź powinna zawierać „istotną komponentę mającą publiczne znaczenie”³⁰.

ETPCz sformułował zasadę, zgodnie z którą ujawnianie informacji dotyczących osób fizycznych będzie legalne, gdy dotyczy: po pierwsze, osób, których działalność budzi publiczne zainteresowanie, po drugie, istnieje związek opublikowanej informacji z prowadzoną przez tę osobę działalnością budzącą publiczne zainteresowanie. Po trzecie, istnieje rzeczywisty interes społeczny w przekazaniu

²⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2002 r., I CKN 413/01, OSNC 2003, nr 2, poz. 24.

²⁷ Zob. Wyrok ETPC w sprawie *T. Thorgeirson v. Islandia* z dnia 25 czerwca 1992 r., skarga nr 13778/88.

²⁸ Zob. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2001 r., II CKN 559/99, OSNC 2002, z. 6, poz. 82.

²⁹ Decyzja ETPC z dnia 1 lipca 2003 r. w sprawie *Societe Prisma Presse v. Francja*, skargi 66910/01 i 71612/01, niepublikowane.

³⁰ Wyrok ETPC z dnia 9 listopada 2006 r. w sprawie *Leempoel i S.A. Editions Cine Revue v. Belgia*, skarga 64772/01.

określonej informacji. Po czwarte, wypowiedź dotycząca osoby powszechnie znanej, ingerująca w sferę jej dóbr osobistych, będzie legalna, gdy wypełniony będzie wymóg rzetelności dziennikarskiej.

Z opisanymi powyżej zasadami współgra treść art. 14 ust 6 polskiego prawa prasowego, który legalizuje wkroczenie w sferę prywatności osoby fizycznej przez prasę. Wskazany przepis zezwala na publikację informacji ze sfery prywatności osoby fizycznej, gdy związane jest to z działalnością publiczną osoby.

W orzecznictwie wskazano, że pojęcie „działalności publicznej” rozumieć należy szeroko. Osobami prowadzącymi działalność publiczną mogą być te osoby, których postawa i głoszone poglądy skupiają uwagę opinii publicznej. Osoby te nierzadko same zabiegają o popularność, będącą dla nich miarą powodzenia zawodowego, także przez udzielanie wywiadów i informacji o swoim życiu prywatnym³¹. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku,

Osobami prowadzącymi działalność publiczną w rozumieniu tego przepisu mogą być, w określonych okolicznościach, także inne osoby, spoza kręgów polityki, działające – także w formach niezinstytucjonalizowanych – w dziedzinie nauki lub sztuki, których postawa i głoszone poglądy współkształtują poglądy panujące w społeczeństwie i które skupiają wokół siebie znaczące środowiska opiniotwórcze, przez które mogą wywierać istotny wpływ na bieg spraw publicznych. Do kategorii osób publicznych należą zarówno osoby sprawujące funkcje publiczne, jak i osoby, które nie pełniąc ich, odgrywają dużą rolę w różnych dziedzinach życia publicznego, np. polityka, a pośród nich aktywni w tych dziedzinach. Dostęp do prywatności tych osób, poza ich zgodą, wynika z tego, że prowadzą działalność publiczną lub pełnią funkcję publiczną, które z racji zaangażowania interesu ogólnego powinny podlegać społecznemu osądowi czy wręcz kontroli.

W polskiej literaturze prawniczej brak jest jednolitej definicji pojęcia „osoba publiczna”.

J. Sadowski stwierdził, że:

Generalnie można wyróżnić kilka wariantów rozumienia i interpretacji terminów „osoba publiczna” i „osoba prowadząca działalność publiczną”. Od ujęcia wąskiego, w którym pojęcie osoby publicznej utożsamiane jest w istocie z określonymi w prawie karnym kategoriami funkcjonariusza publicznego i osoby pełniącej funkcję publiczną (art. 115 § 13 i art. 115 § 19 k.k.), poprzez ujęcie szersze, zaliczające do kręgu tych osób również osoby powszechnie znane i nieprowadzące zarazem działalności związanej bezpośrednio z realizacją interesu publicznego, do perspektywy najszerszej w końcu, w której osobą publiczną jest również każdy, kto na skutek własnych działań stał się przedmiotem powszechnego zainteresowania. To ostatnie ujęcie wyraźnie nawiązuje

³¹ Podobnie w wyroku SN z dnia 30 sierpnia 2006 r., wskazano, że osoba choćby tylko aspirująca do pełnienia funkcji publicznej (sprawa dotyczyła kandydatki na radną do sejmiku województwa) musi się liczyć ze wzmogoną krytyką. Zob. J. S a d o m s k i, *Ochrona czci uczestników debaty publicznej*, w: *Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie*, red. J. Balcarczyk, Warszawa 2012, s. 188 i n.

do konstrukcji wcześniej wypracowanych w obcych systemach prawnych – konstrukcji tzw. relatywnych osób historycznych (*relative Personen der Zeitgeschichte*) w prawie niemieckim oraz występującej w prawie amerykańskim konstrukcji osób publicznych „z własnej woli” i „wbrew własnej woli”³².

W polskim piśmiennictwie dokonuje się rozróżnienia osób powszechnie znanych na osoby: bezwzględnie powszechnie znane oraz osoby względnie powszechnie znane. W tym drugim wypadku chodzi o osoby budzące jedynie „lokalne zainteresowanie” (jak choćby wójt, starosta, artysta znany tylko na danym terenie), bądź osoby będące wprawdzie przedmiotem powszechnego zainteresowania, ale krótkotrwałego, wynikającego ze szczególnej sytuacji (np. spowodowania katastrofy, niezwykłego uratowania się z wypadku, wywołania skandalu podczas wernisażu)³³. Ingerencja w sferę prywatności osób względnie powszechnie znanych dopuszczalna jest jedynie na obszarze, na którym działalność osoby budzi zainteresowanie lub w tym okresie czasu, gdy społeczeństwo przejawia zainteresowanie określoną osobą. A. Kopff, opisując pojęcie „osoby publicznej”, wskazywał, że chodzi tu o osobę pełniącą szczególną rolę w życiu społecznym czy wzbudzającą publiczne zainteresowanie³⁴. A. Szpunar uważał natomiast, że osoby publiczne to osoby, „których działalność polityczna, społeczna bądź kulturalna budzi szczególne zainteresowanie całego społeczeństwa”³⁵. B. Michalski twierdził, że „najważniejszą cechą działalności publicznej jest to, że jednostka lub grupa osób dobrowolnie podejmuje działania w dziedzinie szeroko rozumianej twórczości lub działalności politycznej, gospodarczej, społecznej itp. i przedstawia je do oceny społeczeństwa jako całości lub zainteresowanym grupom społecznym”³⁶. Osoby pełniące funkcje publiczne to przede wszystkim funkcjonariusze publiczni, ci zaś zostali wyliczeni w treści art. 115 § 13 Kodeksu karnego³⁷.

³² Tamże, s. 188–189.

³³ *Prawo mediów*, red. J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlak, Warszawa 2005, Lex Polonica Perfecta, Rozdział 11, 1.2.

³⁴ Por. A. Kopff, *Koncepcja praw do intymności i do prywatności życia osobistego*, s. 35.

³⁵ A. Szpunar, *O ochronie sfery życia prywatnego*, „Nowe Prawo” 1982, nr 3–4, s. 7.

³⁶ B. Michalski, *Podstawowe problemy prawa prasowego*, Warszawa 1998, s. 50–51; por. także P. Sut, *Ochrona sfery intymności w prawie polskim – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 1994, nr 4, s. 104.

³⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.). Stosownie do tego przepisu funkcjonariuszem publicznym jest: poseł, senator, radny, poseł do Parlamentu Europejskiego, sędzia, ławnik, prokurator, notariusz, komornik, kurator sądowy, osoba orzekająca w sprawach o wykroczenia lub w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy, osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych; osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej, funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej, osoba pełniąca czynną służbę wojskową.

Jak wynika z poczynionych powyżej rozważań, można mówić o swego rodzaju prawie społeczeństwa do informacji o osobach fizycznych biorących udział w życiu publicznym. Rozpowszechnianie informacji dotyczących działalności osób fizycznych będzie miało charakter legalny z uwagi na zainteresowanie, które osoby te budzą w społeczeństwie. Uzasadnieniem tego stanowiska jest istnienie swego rodzaju „prawa społeczeństwa do informacji” o działalności osób uczestniczących czynnie w życiu publicznym. Jako argument uzupełniający wskazuje się tu także na dorozumianą zgodę tych osób, które podejmując budzącą publiczne zainteresowanie działalność, godzą się także na to, że będą obiektem zainteresowania ze strony innych osób. Powyższe stanowisko potwierdza cytowany poniżej wyrok:

Osoba, która wkracza do mediów, a więc w sferę publiczno-społeczną, ma nieco niższy status ochrony niż osoba anonimowa. Wchodząc do przestrzeni publicznej, którą stanowi nie tylko świat polityki, lecz także kultury i rozrywki, musi godzić się na ujawnienie w tej przestrzeni publicznej wiadomości zawierających informację z jej życia prywatnego, jeżeli ta informacja wiąże się z jej obecnością w mediach i z szeroko rozumianą debatą publiczną, powiązaną z działalnością publiczną tej osoby³⁸.

Bezprawność publikacji dotyczących osób fizycznych uzależniona będzie więc w głównej mierze od tego, czy ujawnione do wiadomości publicznej informacje nakierowane będą na zaspokojenie potrzeb własnych, osobistych (np. dla rozrywki) czy też podjęte zostały w interesie ogółu społeczeństwa i miały na celu zaspokojenie potrzeb społecznych.

BIBLIOGRAFIA

- Augustyniak M., *Pojęcie, istota oraz geneza wolności i praw człowieka* (w:) *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, red. M. Chmaj, Warszawa 2008
- Banaszak B., *Ogólne wiadomości o prawach człowieka* (w:) *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, red. B. Banaszak, A. Preisner, Warszawa 2002
- Barta J. (red.) Markiewicz R. (red.), Matlak A., *Prawo mediów*, Warszawa 2005, Lex Polonica Perfecta, Rozdział 11, 1.2
- Bidziński Z., Serda J., *Cywilnoprawna ochrona dóbr osobistych w praktyce sądowej*, w: *Dobra osobiste i ich ochrona w polskim prawie cywilnym*, pod red. J. St. Piątowskiego: Wrocław 1986
- Braciak J., *Prawo do prywatności*, w: *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, pod red. B. Banaszaka, A. Preisnera, Warszawa 2002
- Ciapała J., *Wolność a uprawnienie – próba analizy porównawczej pojęć w kontekście wybranych postanowień Konstytucji RP*, Humanistyczne Zeszyty Naukowe – Prawa Człowieka 2000
- Cherpillod I., *Information et protection des intérêts personnels*, *Revue de droit suisse/Zeitschrift für schweizerisches Recht (RDS/ZSR)* 1999, nr 2
- Fernandez C., *The right of publicity on the Internet*, *Marquette Sports Law Journal* 1998, vol. 8.

³⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23 kwietnia 2015 r. I ACa 161/15, Lex nr 1711406.

- Kopff A., *Koncepcja praw do intymności i do prywatności życia osobistego. Zagadnienia konstrukcyjne*, Studia Cywilistyczne, t. XX, Warszawa-Kraków 1972
- McCarthy J.T., *Trademarks and unfair competition*, New York 1997
- Michalski B., *Podstawowe problemy prawa prasowego*, Warszawa 1998, s. 50-51; por. także Sut P., *Ochrona sfery intymności w prawie polskim - uwagi de lege lata i de lege ferenda*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 1994, nr 4
- Possner R.A., *The right of privacy*, 12 GA Law REV. 1978
- Rudnicki S., *Ochrona dóbr osobistych na podstawie art. 23 i 24 k.c. w orzecznictwie Sądu Najwyższego w latach 1985-1991*, Przegląd Sądowy 1992, nr 1
- Sadomski J., *Ochrona czci uczestników debaty publicznej, (w:) Dobra osobiste w XXI wieku. Nowe wartości, zasady, technologie*, J. Balcarczyk (red.), Warszawa 2012
- Szpunar A., *O ochronie sfery życia prywatnego*, „Nowe Prawo” 1982, nr 3-4
- Safjan M., *Prawo do prywatności osób publicznych*, w: *Prace z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci sędziego Janusza Pietrzykowskiego*, pod red. Z. Banaszczyk, Warszawa 2000
- Sadomski J., *Naruszenie dóbr osobistych przez media. Analiza praktyki sądowej*, Warszawa 2003
- Sieńczyło-Chłabicz J., *Naruszenie prywatności osób publicznych*, System Informacji Prawnej Lex Omega, Rozdział 5.6.
- Wiśniewski L., *Prawo a wolność człowieka – pojęcie i konstrukcja prawna (w:) Podstawowe prawa jednostki i ich sądowa ochrona*, red. L. Wiśniewski, Warszawa 1997
- Wojtyczek K., *Granice ingerencji ustawodawczej w sferę praw człowieka w konstytucji RP*, Kraków 1999
- Voorhoof D., *Defamation and Libel Laws in Europe - The Framework of Article 10 of the European Convention on Human Rights*, Media Law and Practice 1992

Streszczenie

W artykule wskazane i omówione zostały regulacje prawne dotyczące ochrony prawa do prywatności, które stanowią barierę dla swobodnego rozpowszechniania w prasie informacji na temat osób fizycznych. Omówiona została ogólna zasada wolności wypowiedzi oraz jej ograniczenia w postaci prawa do prywatności. Analizie poddany został dozwolony zakres ingerencji mediów w sferę prywatności osób fizycznych, ze względu na funkcje społeczne, które osoba pełni w społeczeństwie oraz ze względu na zainteresowanie, które w społeczeństwie wywołuje działalność danej osoby. W artykule wskazano na sposób definiowana przez orzecznictwo sądowe i doktrynę prawa takich pojęć jak „działalność publiczna”, „osoba publiczna”, „funkcjonariusz publiczny”. W szeroki sposób omówiony został art. 14 ust 6 prawa prasowego zezwalający na ingerencję prasy w sferę prywatności osoby fizycznej, gdy wiąże się to z działalnością publiczną danej osoby.

Słowa kluczowe: prywatności, wolność wypowiedzi, wolność prasy, prasa, informacja

PRIVACY AS A LIMITATION FREEDOM OF EXPRESSION ABOUT PERSONS.
THE LEGAL ASPECT

S u m m a r y

The article discussed legal regulations concerning protection of the right to privacy, which may constitute a barrier to the free dissemination information about persons in the press. It was discussed the general principle - freedom of expression and its limitations which is right to privacy. The analysis concerns the extent of the interference in the privacy due to social functions that a person performs in society and due to interest person causes in public life. In the article it was pointed how the terms: "public activity", "public person", "public officer" were defined in judicature and doctrine of the law. In a broad way it was discussed art. 14 paragraph 6 of the polish press law which concerns interference with the right to privacy.

Keywords: privacy, freedom of expression, freedom of the press, the press, information